

MONITORIZAREA FITOSANITARĂ*
Metoda de inspecția în cadrul monitorizării teritoriului

PHYTO-SANITARY MONITORING*
Inspection method in the framework of territorial monitoring

DOMINIQUE MENON

**Programul Uniunii Europene,
Înfrățire România – Franța / Olanda**

1. OBIECTUL ȘI DOMENIUL DE APLICARE A METODEI

- Descrierea modului de realizare a inspecțiilor plantelor și produselor vegetale pentru depistarea organismelor dăunătoare
- Inspecțiile vizate de această metodă :
- Plante neavizate de pașaport, dar supuse exigențelor fitosanitare
Ex. : cartofi de consum
- Ancheta cerută de comisia europeană pentru evaluarea statutului unui organism dăunător
Ex. :PRA(Phytosanitary Risk Analysis Analiza riscului fitosanitar)
- Monitorizarea teritoriului în cadrul urmării organismelor dăunătoare
Ex.:cercetări pentru *Erwinia amylovora*, *Ralstonia solanacearum*, *Synchytrium endobioticum* ...
- Controlul inspecțiilor delegate (controale de nivelul 2)

2. REFERINTELE METODEI

-Referințe regulamentare:

- Directiva 2000/29/CE
- Directive comunitare de luptă, ex:
 - *Synchytrium endobioticum* : Directiva 69/464/CEE
 - *Globodera rostochiensis*: Directiva 69/465/CEE
 - *Clavibacter michiganensis* : Directiva 93/85/CEE
 - *Ralstonia solanacearum* : Directiva 93/85/CEE
- Decizii comunitare, ex:
 - *Diabrotica virgifera* : Decizia 2003/766 din 24/10/2003
- Texte reglementate naționale

-Referințe tehnice:

- Publicațiile EPPO : www.eppo.org
- Norme și glosare FAO : www.ippc.int
- Norma nr. 5 : Glosar de termeni fitosanitari
- Norma nr.6 : Directive pentru monitorizare

*Proiect PHARE 2001–2004: „Întărirea acțiunilor administrative fitosanitare, în vederea adoptării și implementării aquisului comunitar” (U.E.)

3. DEFINIȚIA ȘI OBIECTIVELE MONITORIZĂRII TERITORIULUI

- Culegerea informațiilor și prospectarea :
 - Culegerea informațiilor pornind de la mai multe surse posibile;
 - Prospectarea: inspecții pe “teren ” pentru cunoașterea situației fitosanitare.
- Cunoașterea situației fitosanitare dintr-o zona dată :
 - declararea absenței sau a prezenței organismelor dăunătoare;
 - zonă exceptată sau neexceptată.
- Determinarea distribuției unui parazit;
- Semnalarea unor noi organisme dăunătoare.

4. PREGĂTIREA INSPECȚIILOR

A) Definierea obiectivelor prospectării:

- planul de prospectare aprobat de ONPV;
- detectare de organisme dăunătoare?
- justificarea zonelor exceptate ;
- întinderea geografică a unui organism dăunător ?
- căutarea unui organism dăunător pe o marfă ?

B) Ce, unde, când să prospectăm ?

- organism(e) dăunător(toare) căutat(e);
- zonă de prospectare;
- ce cultură/culturi;
- perioada de prospectare (cicluri biologice);
- frecvența, data și durata prospectării;
- condiții de climă;
- marfa vizată și cercetarea mărfii;
- punctele de intrare și destinațiile mărfii:

C) Diferite tipuri de inspecții:

- monitorizarea teritoriului:
 - controale tehnice:
 - ale plantelor și produselor vegetale.
 - realizarea prelevărilor:
 - plante pentru detectarea de organisme dăunătoare;
 - organisme dăunătoare pentru confirmarea identității lor.
 - culegere de informații în timpul investigațiilor:
 - planurile parcelelor;
 - bonurile de livrare;
 - facturile plantelor.

D) Mijloace preconizate:

- personal:
 - lucrători abilitați pentru realizarea controalelor
- materiale necesare:

- material de reparat – hărți, planuri, GPS și GIS, instrumente de măsură
- material de protecție : mănuși, bluze, salopete, cizme
- material de prelevare : saci de plastic, foarfecă, etichete, markere, sacoșă frigorifică, sigilii, sfoară, țărushi etc.
- produse pentru dezinfectare uneltelor

-documente:

- planurile parcelelor de inspectat;
- formularele fișelor de inspecție;
- fișele de prelevare și de cerere de analiză a eșantioanelor;
- documentație de informare: documente OEPP, texte regulamentare, metode de prelevare, instrucțiuni ale administrației centrale

-solicitarea de asistență:

- asistență tehnică : de la un expert sau de la un laborator;
- asistență juridică : în caz de dificultate ajutor de la serviciile de poliție sau jandarmerie

E) Precauții de securitate:

-reguli de securitate de respectat pentru inspectori:

- vigilența în magaziiile de depozitare:căderi, instrumente tăioase etc.
- vaccinări;
- contracte cu produsele fitosanitare
 - evitarea riscurilor de contaminare :
- dezinfectarea instrumentelor și a hainelor;
- utilizarea mănușilor, măștilor (după caz)
 - reducerea riscurilor de diseminare :
- în timpul deplasării eșantioanelor;
- în timpul deplasării personalului

5. DESFĂȘURAREA UNEI INSPECȚII: vezi schema de mai jos

6. RAPORTUL DE INSPECȚIE

OBIECTIV : să se păstreze o evidență a ansamblului operațiunilor

PIESE COMPONENTE :

- Planurile locurilor inspectate și localizarea plantelor;
- Fișa de inspecție;
- Fișele de prelevare dacă este cazul;
- Rapoartele de analiză dacă este cazul

Notă: ÎNREGISTRAREA PE CALCULATOR A INFORMAȚIILOR FACILITEAZĂ :

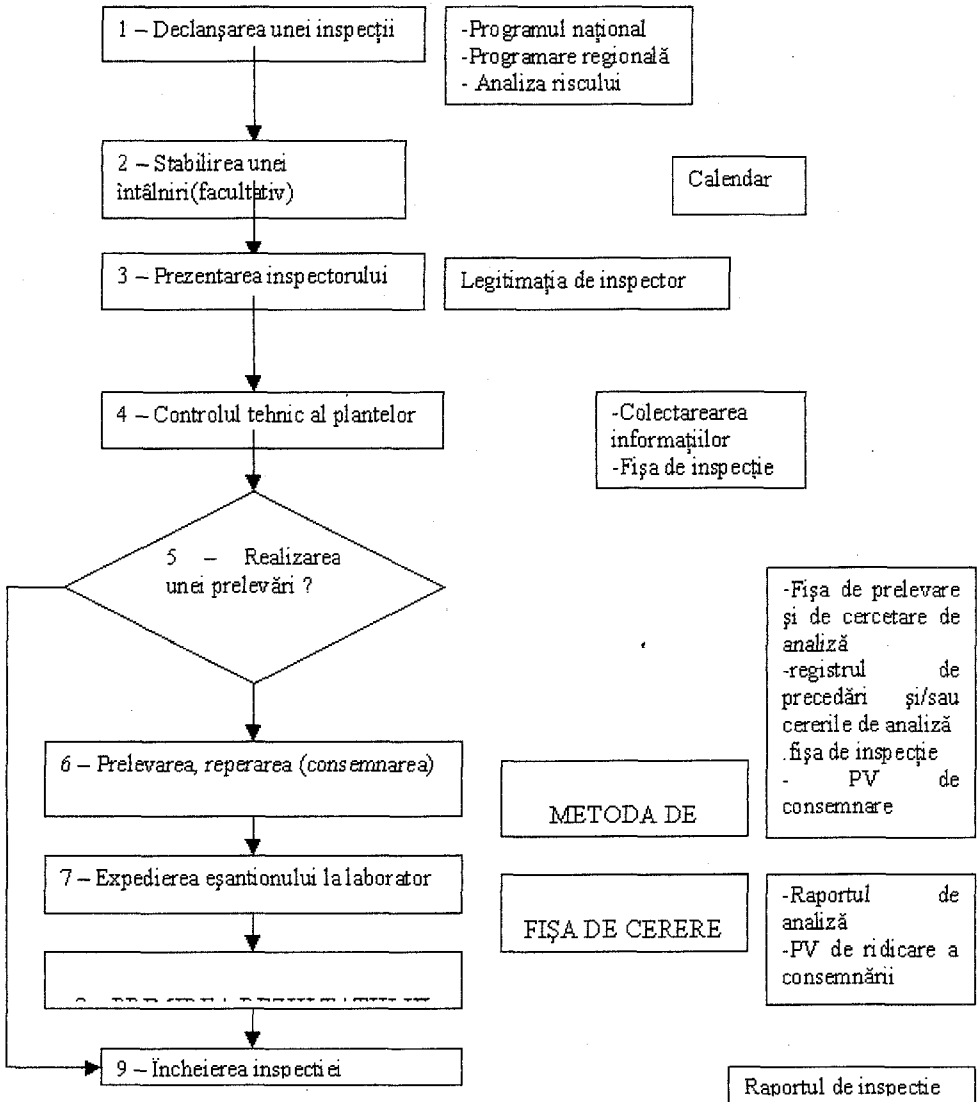
- Gestionarea informațiilor
- Realizarea unui bilanț al infecțiilor etc.

5- DESFĂȘURAREA UNEI INSPECȚII : cum ?

Etape

Document asociat

Înregistrare

* dacă rezultatul este pozitiv, a se vedea metoda "gestionarea focarului"

Norma nr. 5 CIPV : "Glosar de termeni fitosanitari"

-Inspectie : examen vizual oficial al plantelor, al produselor vegetale și al altor articole reglementate pentru a se determina prezența sau absența organismelor dăunătoare și/sau pentru a se asigura respectarea reglementării fitosanitare [FAO, 1990; revizuit CEMP, 1999]

-Plante : plante vii și părți de plante vii, inclusiv semințele și materialul genetic [FAO, 1990; revizuit CIPV, 1997]

-Produse vegetale : produse nefabricate de origine vegetală inclusive grăunțele), precum și produsele fabricate care, dată fiind natura lor sau cea a transformării lor pot constitui un risc de introducere sau de diseminare a organismelor dăunătoare [FAO, 1990; revizuit FAO, 1995; CIPV, 1997; înainte produs vegetal]

- Organisme dăunătoare : Orice specie, sușă sau biotip de plantă, animal sau agent patogen dăunător pentru plante sau produsele vegetale [FAO, 1990; revizuit FAO, 1995; CIPV, 1997]

- Organism de carantină : Organism dăunător care are o importanță potențială pentru economia zonei amenințate și care nu este încă în prezent în acea zonă sau este prezent dar nu este foarte răspândit și face obiectul unei lupte oficiale [FAO, 1990; revizuit FAO, 1995; CIPV, 1997]

-Organisme reglementate dar nu de carantină : Organism dăunător care nu este un organism de carantină, a cărui prezență în plantele destinate plantării afectează utilizarea prevăzută pentru aceste plante, cu o incidență economică inacceptabilă și care este reglementat pe teritoriul părții contractante importatoare [CIPV, 1997]

-Analiza riscului fitosanitar : Proces constând în evaluarea probelor biologice sau a alor date științifice sau economice pentru a se determina dacă un organism dăunător trebuie să fie reglementat și severitatea măsurilor fitosanitare eventuale de luat în privința sa [FAO, 1995; revizuit CIPV, 1997]

- Organizația Națională pentru Protecția Plantelor : Serviciul oficial instituit de un guvern pentru a pune în aplicare funcțiunile specificate Organizația Națională pentru Protecția Plantelor]

Culegerea informațiilor pentru monitorizarea fitosaniatră

După norma FAO nr.6 "Directive pentru monitorizare"

Există două tipuri de sisteme de monitorizare: monitorizarea generală și prospectările punctuale.

Monitorizarea generală constă în obținerea de formații de natură fitosanitară din mai multe surse : alte administrații, instituțiile de cercetare, universitățile, agricultorii etc.

Această strângere de informații la nivelul țării presupune că aceasta dispune de un sistem de colectare, de verificare și de clasare a datelor, mijloace de comunicare, tratarea datelor (informatică). Acest sistem poate încuraja și semnalarea prezenței unor organisme dăunătoare prin instrumente juridice, acorduri de cooperare între Organizația Națională pentru protecția Plantelor și diferite instituții.

Strângerea și tratamentul acestor informații contribuie, alături de inspecții, la cunoașterea situației fitosanitare într-o zonă dată.

Câteva definiții (Sursa :norma nr. 5 CIPV: "Glosar de termeni fitosanitari")

-Monitorizarea : procedeu oficial care constă în colectarea și înregistrarea datelor asupra prezenței sau absenței organismelor dăunătoare într-o zonă dată prin utilizarea prospectării, a urmăririi și a altor metode [CEMP,1996; revizuit CEMP, 1999]

-Zone : totalitate a unei țări, a unei părți dintr-o țară, sau totalitate sau părți ale mai multor țări, identificate oficial[FAO, 1990; revizuit FAO, 1995; CEMP, 1999; definit pe baza Acordului privind aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare ale OMC; anterior arie]

-Zonă exceptată : Zonă în care absența unui organism dăunător a fost dovedită științific sau, dacă este nevoie, este menținută prin aplicarea unor măsuri oficiale[FAO, 1995; revizuit CEMP, 1999; anterior zonă indemnă]

METODA DE INSPECȚIE

a plantelor, produselor din plante și alte obiecte reglementate în cadrul legislației referitoare la monitorizarea teritoriului

1. OBIET ȘI DOMENIU DE APLICARE

Această metodă descrie modalitatea de realizare a inspecțiilor la plantele, produsele din plante sau alte obiecte reglementate pe teritoriul francez față de organisme dăunătoare în aplicarea codului rural art. L 251-3 – 8 sau față de organisme al căror statut este în curs de evaluare (anchete paraziți noi).

Exemple de inspecții vizate de această metodă:

- inspecția plantelor nevizate de pașaportul fitosanitar european, dar supuse exigențelor fitosanitare.
- Ancheta cerută de Comisia Europeană pentru evaluarea statutului unui organism de carantină
- Monitorizarea teritoriului în cadrul urmăririi organismelor dăunătoare
- Controlul delegării inspecțiilor, al eliberării pașapoartelor fitosanitare europene și ale certificatelor fitosanitare acordate unor organisme delegate.

2. REFERINȚE

Referințe ale documentelor comunitare :

- Directiva comunitară 2000/29/CEE : art. 14
- Directivele comunitare de luptă
- Decizii comunitare (măsuri de urgență, statut temporar de parazit de carantină, dispoziții speciale..)

Referințe ale documentelor franceze :

- Codul rural, titlu V cap I Scețiunile 3 - 5, art. L 251-3-8
- Hotărârea din 31/07/00 stabilind lista organismelor dăunătoare plantelor și altor obiecte supuse măsurilor de luptă obligatorie

- Hotărârile naționale de luptă(transpunerea directivelor comunitare)
- Hotărâri zonale de luptă
- Ordine de serviciu(note de serviciu, scrisori ordin de serviciu și corespondența)
- Extras din fișe tehnice ale următoarelor ordine de serviciu :
 - G 10 (monitorizare)
 - F10; F60; F80; F90; F130; F160; F 190 (filieri)
 - P10; P 20; P 40 (paraziți)

Referințe tehnice

- Vademecum – ul controlorului
- Publicațiile OEPP
- Norme și glosar FAO, în special norma nr. 6 referitoare la directivele de monitorizare

3. DEFINIȚII (a se vedea glosarul FAO):

Organism dăunător: în acest document un organism este numit «dăunător» în sensul codului rural art. L 251-3. Acesta este un organism care figurează într-o listă publicată prin hotărâre ministerială (hotărârea din 31 iulie 2000 actualizată) după primirea avizului comitetului consultativ al protecției plantelor. Această listă corespunde cu lista organismelor împotriva cărora se poate desfășura o luptă oficială fie oricând și pretutindeni, fie în condiții speciale.

Organism de carantină : în acest document un organism este numit «de carantină» când face obiectul unor exigențe regulamentare pentru punerea în circulație a materialului în interiorul UE sau la importul de materiale în UE. Aceste organisme figurează în hotărârea 2/9/93 (transpunerea directivei) sau în deciziile comunitare.

4. PRINCIPII

Controalele care pot fi realizate pentru efectuarea acestui tip de inspecție sunt de mai multe feluri :

- controalele tehnice ale plantelor, produselor din plante sau ale altor obiecte
- realizarea prelevărilor din plante pentru a le verifica identitatea biologică sau pentru a detecta organismele dăunătoare și prelevarea organismelor dăunătoare pentru confirmarea identităților
- culegerea informațiilor în cursul diferitelor investigații. Orice culegere de informații permite să se contribuie la concluziile inspecției, mai ales planurile parcelelor (identificarea parcelelor de producție), părțile (identificarea zonelor de risc) și documentele asociate plantelor și produselor din plante (bonuri de livrare, facturi ...)

Cu prilejul unei inspecții este obligatorie realizarea controalelor tehnice. În schimb, eșantioanele nu sunt prelevate sistematic : inspectorul evaluează oportunitatea realizării prelevării.

5. MĂSURI DE SECURITATE

5.1 pentru inspectori:

Inspectorii veghează la respectarea regulilor de securitate elementare, în special atunci când se prelevă eşantioanele (exemple : să nu alunece de pe o movilă de cartofi, să manipuleze cu grijă instrumentele tăioase...)

Este necesară vaccinarea împotriva tetanosului. Pentru anumite inspecții sunt necesare vaccinări suplimentare : leptosiproza în râuri, de exemplu.

Când plantele, produsele din plante și alte articole sunt manipulate, trebuie să se ia măsuri de precauție față de eventualele tratamente cu produse antiparazitare de uz agricol pe respectivul material (spălarea mâinilor ...).

5.2 pentru obiecte inspectate:

În vederea evitării oricărui risc de contaminare a obiectului atunci când este prelevat, o atenție deosebită se va acorda curățirii și dezinfectării hainelor, încălțămintei, vehiculelor și a oricărui material în contact cu materialul inspectat.

5.3 pentru mediul înconjurător:

Este bine să se vegheze la reducerea riscurilor derăspândire a organismelor dăunătoare atunci când se fac prelevări, când se manipulează sau se transportă eşantioane și atunci când se deplasează persoanele.

6. MIJLOACE

6.1 Personal

Personalul responsabil de realizarea acestui tip de inspecție trebuie să fie autorizat / abilitat să facă asemenea inspecții : este vorba de ingineri și tehnicieni din protecția plantelor (titulari și angajați din partea statului) și a grupărilor de apărare împotriva organismelor dăunătoare precum și persoane autorizate / abilitate în conformitate cu condițiile stabilite prin decret (art. L 251 – 14 din codul rural)

6.2 Material

Materialul necesar se referă la realizarea controalelor tehnice precum și la realizarea prelevărilor. Se evidențiază astfel :

- material de reperare a locurilor inspectate : hărți Michelin, IGN, planuri ale parcelelor, extras din cadastru, GPS și SIG, instrumente de măsură (decametru, topofil, telemetre, echer de vizare ...)

- material de protecție care vizează reducerea riscurilor de diseminare a organismelor sensibile cum ar fi echipamentele de securitate : mănuși, halate, salopete de unică întrebuințare (indispensabile pentru controlul serelor), material de protecție pentru încălțăminte...

- material pentru realizarea prelevărilor : saci de plastic, foarfece de grădinărit, fierăstrău, etichete, markere permanente, cutie pentru gheață, sigilii, sfoară, țaruși de reperare (tip Ringot), panglică de șantier, scotch « control fitosanitar » cartoane / formulare PV 036 și PV...

- material de dezinfecție a instrumentelor : alcool sau produs adaptat organismelor

Alte materiale pot fi utile pentru a aduce precizări sau ilustrații față de constatările efectuate : aparat foto, ...

6.3 Documente

- Planurile parcelelor
- Formulare de fișe de inspecție
- Fișe de cerere de analiză a eșantianelor (pentru laborator)

și fișe de prelevări ale eșantioanelor

- Cartoane / formulare care indică prelevarea eșantioanelor
- documentație generală : codul rural, cărți OEPP,

vademecum, metode de prelevări de eșantioane, texte ale reglementărilor (extras din textele reglementărilor), instrucțiuni de serviciu

6.4 Asigurarea asistenței

- asigurarea asistenței **tehnice** :

Poate fi căutată asistența tehnică pe plan intern : raportori naționali, personal de la laboratoarele LRPV și de la LNPV.

O intervenție pe lângă organizațiile profesioniste (sindicate, federații, camera de agricultură ...) ca și pe lângă organismele delegate (ONIVINS, CTIFL, SOC, FREDON) poate fi realizată pentru a beneficia de sprijin tehnic sau de un releu în materie de comunicare sau de informare.

- asigurarea asistenței **judiciare** :

În cazul în care există dificultăți pentru realizarea inspecției se va solicita asistența judiciară pe lângă serviciul jandarmeriei naționale sau al poliției naționale (în funcție de locul de înmatriculare al unității).

7. DERULAREA INSPECȚIEI

7.1. Planificare

Inspeția tehnică a plantelor este realizată :

- fie la unități ale producătorilor, comercianților sau ale persoanelor care efectuează transformarea plantelor

- fie în cadrul prospecțiilor (avertizări agricole, experimentări, controale...) realizate direct pe parcelele de producție , în vecinătatea lor sau în alte locuri (râuri, păduri...).

În marea majoritate a cazurilor o analiză a riscului permite definirea zonelor, a plantelor și a unităților de risc precum și perioada optimă pentru realizarea inspecțiilor

7.2 Realizare a se vedea schema derulării inspecției:

7.2.1) *Obiecte și elemente de inspectat/locuri de inspectie*

- Obiecte de inspectat

- loturi din plante, produse din plante sau alte obiecte

- Locuri de inspectat

- Parcele cultivate sau nu, spații verzi, curs de ape, și toate

locurile vizate la articolul L 251- 19 din codul rural : localuri, instalații, locuri și vehicule de transport de uz profesional, excluzând domiciliile și părțile utilizate ca domiciliu.

- Elemente inspectate:

- Plante sau produse din plante (stare sanitară, identitate botanică) alte obiecte (apa, deseuri, ambalaje, substrat...)

7.2.2) Mărimi măsurate

Suprafețe sau cantități (unități sau mase)

Distanțe (izolare sau vecinătatea parcelelor).

Figura 2.

Schema generală a derulării inspecției (monitorizarea teritoriului)

Etape	Nº	Doc. asociat	Înregistrare (obligatorie)	PV vizat (dacă este cazul)
Declanșarea unei inspecții	1	Programare Națională Programare regională		
Stabilirea unei întâlniri (facultativ)		Analiza riscului		
Prezentarea inspectorului	2		Agende sau calendare de prospecție	
Controlul tehnic al plantelor		Legitimație de serviciu Legitimație profesională		
Este necesară realizarea unei prelevări ?			Extras de informație Fișa de inspecție ⁽¹⁾	
Prelevare și Reperare Consemnare și suspiciune		Metoda de realizare a unei prelevări	Fișa de cerere de analiză Fișa de prelevare de eșantioane Registru de cereri de analize sau de prelevări de eșantioane Fișa de inspecție ⁽¹⁾	PV de consemnare
Expedierea eșantionului la laborator	7	Fișa de cerere de analiză		
	8		Raport de analiză ⁽¹⁾	PV ridicare a consemnului
Întoarcerea rezultatului ⁽²⁾	9		Raport de inspecție	
Încheierea inspecției				

⁽¹⁾ Documente constitutive ale raportului de inspecție

7.2.3) *Obiecte prelevate*

Următoarele elemente pot face obiectul unei prelevări :

- eşantioane de plante, produse din plante sau pământ pentru căutarea organismelor dăunătoare în laborator
- organisme dăunătoare pentru confirmarea identității lor în laborator
- plante pentru confirmarea identității lor
- copii ale documentelor (facturi...)

Vor putea fi făcute clișee foto.

7.2.4.) *Reperare*

Orice loc inspectat va face obiectul unui reperaj geografic înregistrat.

7.2.5) *Măsuri de conservare*

În cazul existenței unei suspiciuni privind prezența unui organism dăunător, următoarele elemente pot face obiectul unei consemnări :

-Lotul de plante care face obiectul unei prelevări de eşantioane : consemnarea este pronunțată până la obținerea rezultatelor

-Alte loturi de plante, produse din plante sau alte obiecte ca măsură de precauție (decret în aplicare art. L 251-14 din codul rural)

7.3) **Încheierea inspecției**

Inspecția se încheie atunci când sunt întrunite toate elementele necesare pentru a putea răspunde obiectivelor. Ea se poate termina când se face vizita la fața locului dar atunci când se prelevă eşantioane, nu se va putea finaliza decât la primirea rezultatului analizei.

La efectuarea vizitei se completează o fișă de inspecție.

Dacă inspecția este realizată în cadrul unei unități, reprezentantul unității inspectate este prezent, informat de starea avansării investigațiilor la sfârșitul vizitei efectuate pe situl unității. Fișa de inspecție este prezentată spre a fi semantă : dacă se refuză semnătura, acest lucru va fi indicat pe document ca remarcă.

O copie a fișei de inspecție și, dacă este cazul, fișe de prelevări de eşantioane îi vor fi comunicate la încheierea inspecției, fie pe loc fie prin poștă. În cazul în care se fac analize, o copie a raportului de analiză îi va fi transmisă de îndată ce se primește rezultatul.

8. **RAPORT DE INSPECȚIE**

RAPORTUL de inspecție este compus din mai multe documente care permit asigurarea trasabilității ansamblului de operații care au fost efectuate în cursul inspecției. Diferitele controale efectuate vor fi înregistrate / codificate, la fel ca și diferitele procese verbale emise eventual.

Va cuprinde minimum :

- planurile siturilor inspectate (plan privind situația parcelei pe hartă la scara 1/25000, localizarea plantelor, produselor din plante sau altor obiecte)
- Fișele de inspecție
- Dacă este cazul, fișele de prelevări de eşantioane
- În caz de analiză, rapoartele analizelor.
- Dacă este cazul, o fișă de informații suplimentare internă a serviciului.

O introducere a elementelor referitoare la inspecție este obligatorie în PHYTOPASS (sau pe un program de monitorizarea teritoriului)